

ONZE PRIORITEITEN

• Kees Fieggen

Lukas kiest bij het doorvertellen van gelijkenissen van de Heer Jezus voor een heel andere aanpak dan Mattheüs. Zeker acht gelijkenissen vind je alleen in Lukas. Bij die gelijkenissen is vaak de omgang met geld een belangrijk thema en de manier waarop de Farizeeën in het leven stonden - Lukas verbindt dat met elkaar in 16:14 en zegt dat de Farizeeën geldzuchtig waren. Wat is belangrijk in ons leven, wat zijn onze prioriteiten? Uit Lukas 15 wordt vaak gepreikt: driemaal verloren en gevonden - en reden tot feest. Maar in Lukas 16 volgen twee gelijkenissen die met de derde uit Lukas 15 het thema 'verkwisting' gemeen hebben. De verloren zoon verkwistte zijn hele erfenis: anderen werden rijk van hem en hij raakte zelf alles kwijt - totdat hij ontdekte dat hij nog een vader had. Hij had hem als het ware dood verklaard, maar bij zijn vader vindt hij meer ontferming dan waarop hij gehoopt had. Maar hoe zit dat met die onrechtvaardige rentmeester en die rijke man?

Over dit thema heb ik gesproken op een conferentie in India in januari 2020. In dat land landen deze gelijkenissen bijna als vanzelf, omdat de tegenstellingen tussen arm en rijk daar veel groter zijn dan bij ons en ook veel beter zichtbaar - en schrijnender. Maar als we goed en met een open hart lezen, kunnen ook wij lessen trekken voor onszelf.

De genereuze landheer (Lukas 16:1-14)

Wellicht zien we het makkelijk over het hoofd, maar Lukas 16 gaat over twee rijke mannen. De eerste heeft een rentmeester, die het beheer voert over het landgoed en de opbrengst daarvan. Net als de verloren zoon dat met de erfenis deed, verkwist deze rentmeester de bezittingen van zijn heer, en hij wordt ter verantwoording geroepen: geef rekenschap. Hij moet de kasboeken in orde maken en inleveren en weet dat hij op straat komt te staan.

Zijn handelwijze zegt niet alleen veel over hemzelf (hij is lui en slim, zouden we kunnen zeggen), maar ook over zijn heer. Die prees de rentmeester, omdat hij met overleg gehandeld had. Dat lijkt merkwaardig - hoe zit dat?

De rentmeester wist natuurlijk wat voor een mens deze landheer was. Hij had misbruik gemaakt van zijn vertrouwen en nu probeerde hij in een goed blaadje te komen bij de mensen die schulden hadden bij de landheer,

waarschijnlijk pachters op zijn landgoed. Door hun schulden te verminderen, hoopte hij in hun huizen te worden opgenomen. Beide schuldenaars wonnen via de verminderde schuld zo'n 500 denarii - duidelijk meer dan een jaarsalaris van een dagloner.

De rentmeester kon dat waarschijnlijk doen omdat de landheer bekend stond als een genereuze man, die bereid was om schulden kwijt te schelden als het betalen moeilijk was. Als dat duidelijk anders was, zou de kwijtgescholden schuld immers alsnog door hem opgeëist kunnen worden.

De toepassing

Hier vinden we een dubbele toepassing. Ten eerste die van de genereuze landheer: Hij is een beeld van onze Heer. Hij roept ons ter verantwoording over hoe we omgaan met ons rentmeesterschap, wat we doen met de aardse goederen die ons zijn toevertrouwd. De Heer Jezus maakt

duidelijk dat je niet twee heren kunt dienen: je kunt niet tegelijk God dienen en de Mammon (de god van het geld - de geldzucht). Paulus noemt hebzucht afgoderij (Kol.3:5): dan dien je de Mammon en kun je niet voluit de Heer Jezus toegewijd zijn.

De onrechtvaardige rentmeester is een verkwister, iemand die de bezittingen van de landheer niet goed besteedt. Nadat hem wordt aangezegd dat hij geen rentmeester kon blijven, deed hij in de ogen van de genereuze landheer toch nog iets goeds met die bezittingen: hij deelde uit aan mensen met schulden.

Natuurlijk zegt de Heer Jezus hiermee niet dat we de rentmeester moeten navolgen in zijn onrechtvaardige handelen, maar wel dat 'uitdelen' hoort bij een goed beheer. De Mammon wordt dan geen heer, maar een dienstknecht, een middel om te zegenen. Zo maak je vrienden met behulp van de onrechtvaardige god van het geld. Zo kun je trouw zijn in de dienst van de Heer en kan Hij je meer toevertrouwen - Jezus spreekt zelfs van 'het ware' oftewel 'de waarheid'. Het gaat hier waarschijnlijk om onze toekomstige taak in Gods koninkrijk - vergelijk Luk.19:17.

De Farizeeën vonden dat hele verhaal maar niks en beschimpten Hem. Het kwam te dichtbij en Jezus doorgrondt hun motieven (*God kent uw harten*): ze waren geldzuchtig en hooghartig (16:14,15).

We laten even rusten waarom vers 17 en 18 er tussen staan, maar het is logisch dat de volgende gelijkenis te maken heeft met die reactie van de Farizeeën.

De rijke man en Lazarus (Lukas 16:19-31)

Ook hier gaat het over rentmeesterschap en verkwisting. Let op de details in deze geschiedenis. De rijke man droeg de duurste mantel (purper) en het duurste ondergoed (fijn linnen). Sommigen zouden wellicht zeggen dat hij smaakvol gekleed ging ...

Elke dag vierde hij schitterend feest, wat betekende dat zijn dienaren geen sabbat konden vieren: er was voor hen nooit rust, altijd moesten ze opdraven om het deze man naar de zin te maken. Niets ontzegde hij zich, alles moesten zij uit de kast halen. Het doet denken aan die gelijkenis over een rijke dwaas in Lukas 12:16-21 - die de opbrengst van zijn land vertaalt in *eet, drink, wees vrolijk*. Onze maatschappij is geworden zoals het huishouden van deze rijke man. Tijdens de corona-lockdown was feestvieren verboden en werden mensen op zichzelf teruggeworpen - hun leven was leeg geworden. Zodra het weer kon, gingen veel mensen weer los. Zodra vliegen weer mocht, moest er weer gevlogen worden naar verre oorden om ook daar feest te kunnen vieren. Schiphol liep gelijk vast bij gebrek aan voldoende koffer-slaven.

De woorden van Jakobus tegen de rijken passen goed in onze tijd (Jakobus 5:1-6), want veel van onze rijkdom is verkregen ten koste van anderen. Onze gouden eeuw was geen gouden eeuw voor de landen waar wij onze schatten vandaan haalden - en de slavernij hielden we grotendeels verborgen voor ons eigen land. Maar ook nu is er in de wereldhandel van alles mis - al is het soms lastig daar als individu goede keuzes in te maken. Als je een spijkerbroek voor een paar tientjes koopt, weet je dat iemand die voor een hongerloontje heeft zitten naaien. En de drugs die worden gebruikt om door te kunnen blijven feesten, worden geproduceerd ten koste van mensenlevens, zijn het verdienmodel van de zware misdaad. Wat bedoelen we eigenlijk als we zeggen 'onze normen en waarden' tegen Poetin te willen verdedigen?

Merk op dat de rijke man voor de Heer naamloos door het leven gaat. Als je in de wereld een 'celebrity' bent, betekent dat nog niet dat God jou belangrijk vindt. Het sterven van een rijk en belangrijk man is veelal een item in het nieuws, maar Lazarus is voor de Heer van veel groter belang. Op aarde was hij arm en ziek en vond hij het al mooi als hem wat kruimels werden toegeworpen. Lazarus (Eleazar) krijgt in deze geschiedenis wel een naam, al lijkt die naam haast een grap: *God is mijn hulp* - dat is niet wat in zijn leven lijkt te gebeuren. Maar dat Jezus hem bij die naam noemt, betekent dat God hem kent, dat zijn naam in de hemel bekend is: hij is daar ingeschreven. Lazarus is iemand die op God vertrouwt. De rijke man doet niets voor Lazarus, maar God beloont Lazarus uiteindelijk wel.

Na het sterven

Als Lazarus sterft, wordt hij door engelen in de schoot van Abraham gedragen. Dat betekent dat hij een eregast is, een kind van Abraham omdat hij op God heeft vertrouwd. Abraham is immers de vader van alle gelovigen (Rom.4:11,12). De rijke man sterft ook, maar slaat zijn ogen op in de hades, de sheol, het dodenrijk - ver van Abraham. Niet alleen lijdt hij pijn in de vlam van het oordeel, maar hij ziet ook hoe alles lijkt te zijn omgekeerd, hoe Lazarus nu de eregast is.

Merk op dat hij Lazarus bij name kent - de rijke man heeft geweten dat Lazarus met zijn zweren aan zijn poort lag. Mogelijk heeft hij zich aan hem geërgerd - armen vlak voor je deur zijn een aanklacht, zij vallen minder makkelijk te negeren dan armen verder weg. De taal van de rijke man is gemengd. Aan de ene kant gedraagt hij zich in de hades als een bedelaar: *erbarm u over mij* - hij beseft dat hij nergens recht op heeft. Dat had hij tijdens zijn leven ook al niet, maar toen heeft hij het er goed van genomen. Anderzijds beschouwt hij Lazarus nog steeds als iemand die hem kan dienen en doet hij een beroep op Vader Abraham als zijn

stamhoofd. Dit doet denken aan wat Jezus elders zegt: *Als u kinderen van Abraham was, zou u de werken van Abraham doen* (Joh.8:39; vgl. Luk.3:8). Uit het antwoord van Abraham zou je kunnen opmaken dat Lazarus nog bereid was ook om het lijden van de rijke man te verlichten - maar de kloof is te groot (16:26).

Een andere optie dan: hij heeft nog vijf broers! Ze waren dus met z'n zessen - en hadden met zeven kunnen zijn als ze Lazarus in hun midden hadden verwelkomd, als hij zich Spreuken 19:17 bijtijds had herinnerd (*Wie zich ontfermt over de arme, leent uit aan de HEERE. Hij zal hem zijn weldaad vergelden*).

De rijke man blijft argumenteren, wetend dat het voor hemzelf te laat is, maar voor zijn broers nog niet. Hij kan zich niet meer bekeren, maar zijn broers nog wel (16:30) - hij realiseert zich wel degelijk dat bekering nodig is en dat hijzelf de gevolgen van zijn keuzes moet dragen. In ons leven krijgen we kansen om ons tot God te keren, daarna is dat niet meer mogelijk - *Het is de mensen eenmaal te sterven en daarna het oordeel* (Hebr.9:27). Merk op dat hij zegt *als iemand uit de doden naar hen toe gaat* (een geest?), maar dat Abraham spreekt over 'uit de doden opstaan'. Abraham kon met recht zo spreken: hij had niet meer gehad dan wat de Almachtige tot hem had gezegd, hij had geloofd wat Hij tot hem zei - en daardoor heeft hij de opstanding op meerdere momenten beleefd, zowel met de geboorte van Izak als toen hij hem moest offeren (Hebr.11:12,18,19) Maar omgekeerd werkt het niet, zoals later blijkt als er werkelijk een Lazarus uit de doden opstaat: dan willen ze hem doden om zijn getuigenis tot zwijgen te brengen (Joh.12:10).

Toegepast

Hoe is dat met ons: hebben wij genoeg aan wat God duidelijk tot ons zegt? Wij hebben heel wat meer dan Jezus' toehoorders. Laten we Zijn Woord tot ons hart spreken - om daar dan ook naar te handelen? Wat leren wij van deze gelijkenissen? Wat zijn onze prioriteiten? We zijn rentmeesters van alles wat God ons heeft gegeven. We kunnen niets uit deze wereld meenemen, maar wel als het ware vooruitsturen door te geven. De Mammon is onrechtvaardig, maar we kunnen hem wel gebruiken als onze dienstknecht om goed te doen.

Denk aan wat Paulus aan Timotheüs schrijft: *Maar wie rijk willen worden, vallen in verzoeking en in een strik en in vele onverstandige en schadelijke begeerten ... geldzucht is een wortel van alle kwaad. Door daarnaar te streven zijn sommigen van het geloof afgedwaald en hebben zich met vele smarten doorboord* (1Tim.6:9,10). En verderop schrijft hij: *Beveel de rijken in de tegenwoordige eeuw niet hoogmoedig te zijn en hun hoop niet gevestigd te hebben op de onzekerheid van de rijkdom, maar op*

God die ons alles rijkelijk geeft om te genieten, om goed te doen, rijk te zijn in goede werken, vrijgevig en mededeelzaam, om voor zichzelf een goed fundament weg te leggen voor de toekomst, opdat zij het werkelijke leven grijpen (1Tim.6:17-19).

Denk er maar over na, wat het werkelijke leven is. Paulus zegt niet dat we in zelfgekozen armoede moeten gaan leven (hij wist om te gaan met zowel overvloed als gebrek - Fil.4:12,13), maar dat we goede rentmeesters moeten zijn over wat God ons heeft toevertrouwd. Als God rijkelijk geeft, kunnen wij rijkelijk uitdelen en genieten van de zegen die Hij schenkt.

Tot slot

Het lijkt goed om naar aanleiding van deze gelijkenissen (en wat Jakobus en Paulus zeggen) onze prioriteiten nog eens goed tegen het Licht te houden. En bedenk: bij prioriteiten gaat het zeker niet alleen om geld. We lopen zelfs het gevaar dat we onze toewijding met geld proberen af te kopen (maar: *als ik geen liefde heb, baat het mij niets* - 1Kor.13). Paulus vermaant ons om onze lichamen tot een levende offerande te stellen en ons denken helemaal te laten vernieuwen - zoals een rups verandert in een vlinder (Rom.12:1,2). Dan ontdekken we wat Gods wil voor ons leven is, geven we Hem de controle over onze tijd, onze energie, onze handen, onze voeten, onze ogen, onze oren en ons hart - en ons geld en goed!

Voor het nadenken over deze gelijkenissen heb ik dankbaar gebruik gemaakt van:

Kenneth Bailey (2008): Jesus through Middle Eastern Eyes - Cultural Studies in the Gospels.